

Utolsó Óra – Zene az idők végezetéhez

Húsz éve kezdődtek Európa legnagyobb egységes hangszeres népzenei gyűjteményének, az Utolsó Órának felvételei a Fonóban. A Hagyományok Házával együtt idén jubileumi sorozattal készülnek a budai zeneházban, amely szeptember végén veszi kezdetét és a meghívott adatközlő mesterek mellett bemutatja a fiatal generációt is. Az évfordulóra tekintettel felidézük az Utolsó Óra gyűjtés emlékezetes pillanatait.

♣ Agócs Gergely

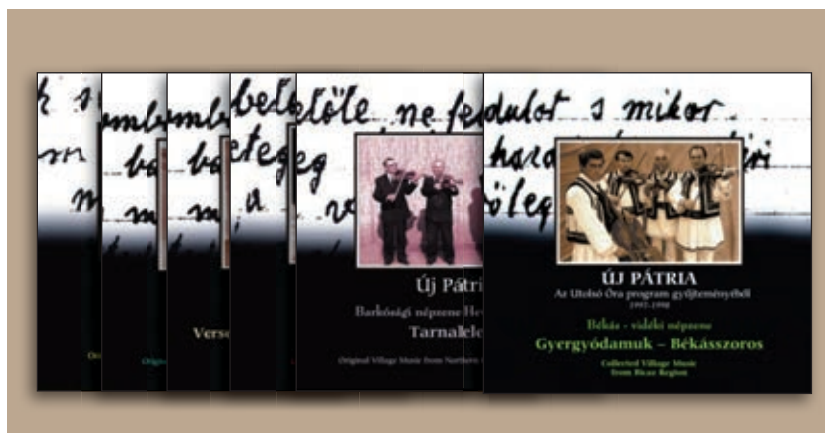
Az 1990-es években vetődött fel a magyar népzenei revival új hullámának szakembereiben, hogy a hagyományos zenei kultúrát képviselő falusi zenészdinasztiák utolsó aktív generációjának muzsikájáról sürgősen készíteni kell egy egységes szakmai szempontrendszer szerint lebonyolított hang- és képdokumentációt. Az ezredfordulót megelőző években, a Kárpát-medence falvaiban a népzenei hagyományos népi hangszeres muzsikáló, utolsó zenészek átlagéletkora 65–70 év körüli lehetett. Nyilvánvalóvá vált, hogy a hangszeres zenei hagyomány területén hamarosan lezárul egy évezredes korszak. Láttuk, hogy most tényleg eljött az utolsó óra.

A Fonó Budai Zeneházban 1997 szeptemberében indultak meg az Utolsó Óra program munkálatai. Az alap gondolat, hogy hétről-hétre egy-egy falut vagy kisebb tájegységet képviselő hagyományörző zenekar dallamkészletének minél részletesebb dokumentálásával be legyen mutatva, hogy létezik egy, a Kárpátok övezte régiót összekapcsoló, egységes, régi, hangszeres zenei nyelv. A kései barokk idején, Magyarországon a kor műzenéjének vonós hangszeregyüttese is folkorizálódtak. A térség sajátossága, hogy a falvak zeneszolgáltatói a cigány kisebbség köréből kerültek ki, akik négy-öt egymás mellett élő etnikum zenei igényeit is ki tudták szolgálni. A magyar, szlovák, ruszin és erdélyi román falvak körzetében élő vonós cigányzenészek muzsikája az élő vokális zenefolklor mentén, illetve egy régebbi gyökerű hangszeres kultúra, a főként pásztorok által szolgáltatott furulya- és dudazene továbbélése mellett formálódott. Az Utolsó Óra program ennek a sokszínű, egyes történeti rétegein keresztül az elmúlt egy-másfél évezred nagy művelődéstörténeti korszakait idéző hagyomány értékeinek a felmutatását kívánja szolgálni. Sikertült.

A projekt négy éven át folytatódott. A Fonó Budai Zeneház stúdiója összesen 112 zenekart látott vendégül; egy-egy társaság átlagosan négy-öt napot töltött Budapesten. A rögzített anyag felvételei több mint 1800 órát tesznek ki, és ezzel a projekt archívuma Európa legnagyobb egységes hangszeres népzenei gyűjteményének számít. A felvett zenei anyag legértékesebb, legszebb dallamainak kiválogatásával megjelent a reprezentatív Új Pátria CD-sorozat. A projekt lebonyolításában részt vettek az MTA Zenetudományi Intézetnek munkatársai is. A projekt sikeréhez szükség volt a gyűjtésben résztvevő idős, sokszor beteg falusi emberek jóindulatára, szeretetére, elkötelezettségére. A legtöbben közülük azzal a lelküvel adták át a tudásukat a stúdió gépeinek, hogy ez a budapesti látogatás életük utolsó nagy utazása. Olyan odaadással muzsikáltak vagy énekeltek, ahogyan azt a „nagy” koncertpódiumokon szereplő művészek közül is csak kevesen tudják. És ez becses érték, amely átsüt a felvételeken.

A projekt stúdiómunkálatai 2001 szeptemberében lezárultak. Az Utolsó Óra elnevezés sajnos nagyon találó volt. Volt olyan idős muzsikos is, akit Budapesten, a Fonó Budai Zeneház előtt, a felvételek idején, az utcán ért utol a halál. Az itt járt mestereink közül egyre többen foglalják el helyüket a nagy, égi zenekarban. Mi, az itt maradt tanítványok pedig csak reménykedhetünk, hogy amit öreg mestereink dohánysárga ujjairól a gépek segítségével „letapogattunk” és elmentettünk, az ugyanolyan érték marad, még az utánunk következők szemében is.

Agócs Gergely cikkének hosszabb verziója honlapunkon olvasható: www.gramofon.hu

Utolsó Óra sorozat – új megjelenés!

Az Új Pátria sorozat az egész Kárpát-medence hangszeres népzenejéből – az Utolsó Óra program keretében gyűjtött több ezer órányi anyag felhasználásával – készített reprezentatív válogatás.

FONÓ
Budai Zeneház
webbalt.fono.hu